

Упраўленне адукацыі Лідскага райвыканкама
Дзяржаўная ўстанова адукацыі
“Ёдкаўская сярэдняя школа”

Адкрыты дыстанцыйны культурна-асветніцкі марафон
“Час вымяраецца памяццю”

Намінацыя “Гістарычны хранограф”

**Музей у “чамадане”:
“Тэатр ценяў пана Тукалы”**

Аўтар:
Марцэвіч Таццяна Анатольеўна,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
Дзяржаўнай установы адукацыі
“Ёдкаўская сярэдняя школа”
Лідскага раёна Гродзенскай вобласці
(80154)621035

Ёдкі 2022

Уводзіны

Рэкамендацыя Дзяржаўнай установы адукацыі “Ёдкаўская сярэдняя школа”

Школьны гісторыка-краязнаўчы музей “Вытокі” Дзяржаўнай установы адукацыі “Ёдкаўская сярэдняя школа” Лідскага раёна Гродзенскай вобласці – гэта захавальнік матэрыяльнай і духоўнай спадчыны рэгіёна. Сёння ў музеі 885 экспанатаў асноўнага фонду і 1080 прадметаў навукова-дапаможнага фонду, кожны з якіх распавядае пра гісторыю малой радзімы, яе слаўных землякоў. На працягу каляндарнага года музей наведваюць больш за 1000 школьнікаў, гасцей.

Прынцыпы і накірункі работы музея прапісаны ў Канцэпцыі дзейнасці і развіцця музея.

Канцэпцыя дзейнасці і развіцця школьнага гісторыка-краязнаўчага музея “Вытокі”:

Гісторыка-краязнаўчы музей Ёдкаўскай СШ з’яўляецца тэматычнай сістэматызаванай калекцыяй арыгінальных помнікаў нацыянальнай гісторыі, культуры, прыроды. Яго праца цесна звязана з вучэбна-выхаваўчым працэсам і ажыццяўляецца на аб’ектыўнай навуковай аснове.

Работа школьнага гісторыка-краязнаўчага музея “Вытокі” арганізавана на аснове самакіравання. Кіруе ёю актыў Савету музея, дзейнічаюць групы “Фонды”, “Экспазіцыя”, “Пошук”, экскурсійная група, рэдкалегія.

Школьны гісторыка-краязнаўчы музей “Вытокі” дзейнічае згодна з гадавым і перспектыўным планами. Распрацаваны пошукавыя заданні на навучальны год.

Музей “Вытокі” – сапраўдная школа патрыятызму, грамадзянскай актыўнасці і адказнасці. Музей фарміруе ў падрастаючага пакалення пэўныя грамадзянскія пазіцыі і грамадзянскія ўменні.

Грамадзянскія пазіцыі:

-я ведаю і пастаянна познаю маю краіну, яе поспехі і праблемы, яе матэрыяльныя і духоўныя каштоўнасці, але, перш за ўсё, – я пазнаю людзей, якія ў гэтай краіне жывуць;

-я разумею неабходнасць грамадскага дыялогу – адкрытага, які грунтуецца на праўдзе, павазе і талерантнасці;

-я ёсць і хачу быць калектывістам – творча выходзіць з канфліктаў, сумесна ствараць, дапамагаць і клапаціцца.

Грамадзянскія ўменні:

-сузіранне з удзелам;

-сацыяльная камунікацыя (прэзентацыя, дыскусія, дыялог і інш.);

-крэатыўнасць, вынаходлівасць, энтузіязм;

-лідарства і ўменне аб'яднацца ў агульнай справе;

-арганізацыя і супрацоўніцтва;

-дапамога і партнёрства.

Дэвіз работы школьнага музея “Вытокі”: “Убачыць – так, але не толькі; перажыць – праз сустрэчу, дыялог, сумесную дзейнасць; зразумець і прыняць асаблівасці; дзейнічаць разам”.

Асноўныя накірункі дзейнасці музея:

- ажыўленне экскурсійнай работы ў школьным музеі;

- прыцягненне падлеткаў да даследчай дзейнасці;

- папаўненне экспазіцыі музея;

-уклучэнне дзяцей у краязнаўчыя праекты, акцыі, экспедыцыі, паходы, грамадска карысныя справы;

-стварэнне экскурсійна-турыстычных маршрутаў;

- сустрэчы са знакамітымі землякамі, ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны;

-правядзенне культурна-асветніцкіх мерапрыемстваў (квэстаў, музейных заняткаў, батлаў, квізаў і інш.), вучэбных заняткаў пад назвай “Урокі музея і ўрокі ў музеі”.

Мэта дзейнасці музея – ажыццяўленне эфектыўных падыходаў да арганізацыі краязнаўчай, экскурсійнай і даследчай дзейнасці па вывучэнні гісторыі малой радзімы сельскімі школьнікамі.

Задачы: фарміраванне ў дзяцей патрыятычных пачуццяў, грамадзянскіх пазіцый і ўменняў; гарманічнае развіццё творчай асобы вучняў; фарміраванне ў школьнікаў навуковых інтарэсаў і прафесійных схільнасцей, навыкаў грамадска карыснай дзейнасці.

Гісторыя стварэння і дзейнасці музея: Музей быў створаны ў 2014 годзе стараннямі і намаганнямі вучняў і настаўнікаў Ёдкаўскай СШ. Яго экспазіцыя складаецца з наступных раздзелаў:

1. “Нашы землякі – знакамітыя дзеячы культуры, навукі”.
2. “Сядзібы і лёсы”.
3. ”Трагедыя і подзвіг”.
4. “З гісторыі ўстаноў адукацыі ў Лідскім раёне”.
5. “Помнікі этнаграфіі малой радзімы”.

Абгрунтаванне асноўных ідэй пастаяннай экспазіцыі:

Мэтавая ўстаноўка – выхаванне любові да Радзімы, павагі да людзей, якія жывуць побач з табой, да тых каштоўнасцяў, якія створаны іх рукамі; фарміраванне адказнасці за будучыню.

Задача – паказаць рэгіянальныя асаблівасці роднага краю.

Прыярытэты – экспанаванне максімальна вялікай колькасці музейных прадметаў (аўтэнтычных экспанатаў).

Музейныя прадметы – першакрыніцы, а не ілюстрацыі.

Тэхналагічная задача – зрабіць экспазіцыю вобразнай, навукова абгрунтаванай, экспанаты даступнымі для агляду і карыстання.

Асноўныя рысы экспазіцыі – актуальнасць, навуковасць, мастацкасць, высокая тэхнічная арганізацыя, займальнасць і відовішчнасць.

Характарыстыка асноўных экспанатаў і крыніц іх паступлення – усе экспанаты аўтэнтычныя, сабраны ў мясцовых жыхароў.

Зварот да пачуццяў наведвальніка, яго інтэлекту. Экспазіцыя ствараецца ў першую чаргу для дзяцей. Па гэтаму прыярытэт аддаецца агчымасці ўключэння школьнікаў у ітэрактыўныя формы дзейнасці з прыцягненнем музейных экспанатаў у памяшканні музея. Адно з такіх мерапрыемстваў, якое праводзіцца на базе музея – музей у “чамадане” пад назвай “Тэатр ценяў пана Тукалы”.

Мэты: візуалізацыя музейных этнаграфічных прадметаў шляхам тэатра ценяў; развіццё творчых здольнасцей вучняў; выхаванне павагі да культурнай спадчыны беларускага народа.

Абсталяванне: шырма, этнаграфічныя прадметы, чамадан, ліхтарыкі, выявы Кажана і Вужыка.

Галоўныя героі: пан Тукала, два экскурсаводы, гледачы.

Месца правядзення: школьны музей.

Ход прадстаўлення:

Пан Тукала вітаецца з гледачамі, прадстаўляе свой тэатр.

Экскурсаводы за шырмай запальваюць ліхтарыкі, паказваюць прадмет, вядуць пра яго аповед, затым выстаўляюць яго перад шырмай на расчынены чамадан.

Экскурсавод 1. Ніхто так добра не ведае рэчы ў каморцы пана Тукалы, як два хатнікі – Вужык і Кажанчык. Ведаюць яны нават іх чароўныя здольнасці ператварацца ў розныя з’явы.

Экскурсавод 2. Вось звычайная прылада працы. Днём на полі працуе, а ноччу па небе шпацыруе. У полі ён згорблены стары дзядок. А ноччу – малады месяц-сярпчок. І так загадкава ён адтуль свеціць адшліфаваным за дзень лязом, што вачэй не адарвеш. Але бываюць ночы, калі мы яго там зусім не бачым. Значыць ён адпачывае ў каморцы пана Тукалы. Здагадаліся – гэта серп.

Экскурсавод 1. Глядзіце, во які худы конь, а пра яго кажуць, што ўсё возера выпіў. У маладосці гэты каняка быў не чым іншым, як звычайнай грушай на ўскраіне вёскі. Калі грушу паваліла бурай, зрабілі з яе два дзясяткі такіх канякаў для патрэб людскіх. Сёння яны ўжо не так спорна аб міску

стукаюць, бо на змену ім прыйшлі металічныя “канякі”. Але вы ўжо здагадаліся, пра што ідзе гаворка. Так, гэта лыжка. Беларусы яе з павагай кладуць на стол перад дбайным чалавекам і кажуць: “Напрацаваўся – за лыжку бярыся, а гультай галодны спаць лажыся”.

Экскурсавод 2. А зараз гляньце на гэты прадмет. Рог на спіне, бык на прасціне. Хто гэты бык-карабель? А гэта сябар канякі-лыжкі. Бо без яе, не пад’еўшы, цягаць быка будзе цяжкавата. Стаіць, на жаль, наш жалезны бычок паржавелы без справы ў каморцы пана Тукалы. Есці даўно не просіць, бо на змену яму прыйшлі быкі электрычныя. Але што ні кажы – жалезны прас – гэта наша спадчына. Цэлая эпоха пайшла з ім.

Экскурсавод 1. Гэта што за маланка, сцямілі? Даўно тое было, калі яна апранала ўсю сям’ю пана. Непатрэбная рэч, скажаце, але ў нашым музеі-тэатры верацяну павага і пашана.

Экскурсавод 2. За маланкай-верацяном адышоў у нябыт і гэты рагач, якім раней лён часалі. Згубіў ён на працы свой адзін зубок, але дажыў, як кажуць, да сівых гадоў. У XXI стагоддзі працягвае жыць у нашым тэатры стары драўляны грэбень.

Экскурсавод 1. Стаіць патупчык яловы. За кожны глытунчык прасіў ён некалі пацалунчык. Шмат вады праз яго працякло. Трэснуў, людзям служыць перастаў. Замест яго цяпер фарфаравыя, пластыкавыя, шклянныя. Але з драўлянага кубка – вада самая смачная.

Экскурсавод 2. Во які пузаты парсючок-глячок. Лычык, вушка – усё на месцы. І цэлы зусім, але і ён апынуўся ў каморцы сярод іншых рэчаў. У нашым школьным музеі яму належыць лепшае месца, як і іншым прадметам побыту. У іх жыве душа нашых продкаў, цяпло іх рук.

Гасне свясло.

Экскурсавод 1. Пагасла святло, але нам светла на душы, бо ў нас ёсць такая спадчына.

Экскурсавод 2. Пан Яўген Тукала – рэальная гістарычная асоба, апошні ўладальнік сядзібы Курэсеўшчына, што некалі знаходзілася ў вёсцы Навіцкія-

2. Дачка мясцовай жыхаркі Мароз Вольга згадвае, што яе маці Надзея Глынічна Паўлоўская 1894 года нараджэння была прыслугай у апошніх уладальнікаў сядзібы – Гелены і Яўгена. Пан і пані былі высокаадукаванымі людзьмі, апекавалі таленавітых сялян. Івана Хітруна, які граў на скрыпцы, добра спяваў і танцаваў, вывучыўся

Helena Tukallo ze Staweckich i Eugeniusz Tukallo, ostatni właściciele Kurosiowszczyzny

гаварыць па-французску, часта запрашалі ў панскі дом на ўрачыстасці, у час якіх адной з забаў быў тэатр ценяў. Сёння сядзіба Тукалаў у Курэсеўшчыне – страчаная спадчына Лідскага краю. А жыццё і побыт паноў, на жаль, адыходзяць у нябыт. З мэтай захавання культурнай спадчыны малой радзімы мы аднавілі тэатр ценяў пана Тукалы і сёння прадставілі яго вам. Дзякуй за ўвагу.

Экскурсаводы зачыняюць чамадан з экспанатамі. Пан Тукала развітваецца з гледачамі.